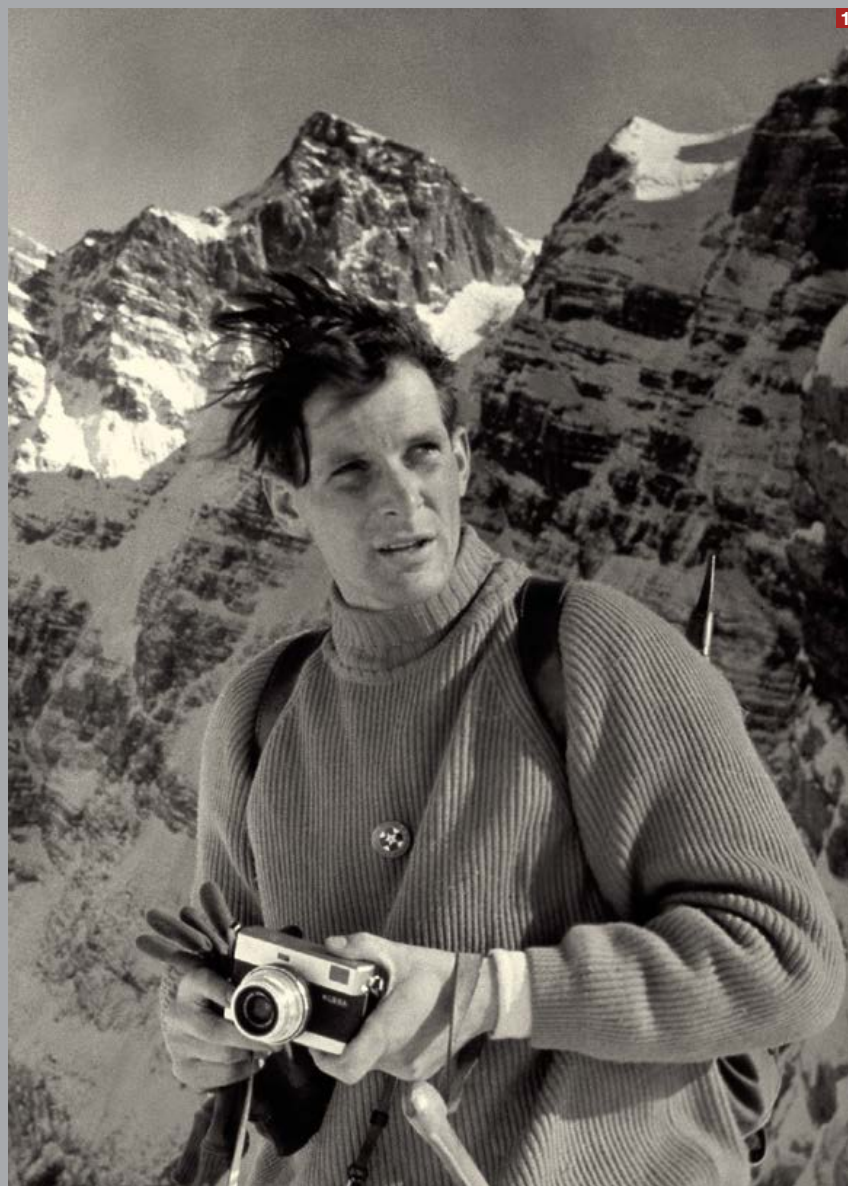

Alpinist in karizmatični himalajski vodja

Ob 30-letnici smrti Aleša Kunaverja

Jožica Šparovec

Družina Kunaver je ena tistih, ki bo večkrat zapisana v našo zgodovino, saj je v njej odigrala pomembno vlogo. Slovencem so poznani Aleš Kunaver, njegov oče Pavel, žena Dušica in tudi otroci, ki so šli po stopinjah očeta in matere.

V Muzeju novejšje zgodovine Slovenije smo z Dušico Kunaver že večkrat sodelovali, saj smo pred leti skupaj z njo pripravili razstavo v spomin na Aleša in na njegove odprave v Himalajo. Gospa Dušica nam je ob tej priložnosti že podarila nekaj gradiva. Za muzej pa je poleg Aleša zelo zanimiva tudi življenjska zgodba očeta Dušice Kunaver, Andreja Zlobca, in njegove družine, ki je na Primorskem preživljala hude čase že med prvo svetovno vojno, ko je moral Andrej kot zelo mlad na fronto. O tej zgodbi je Dušica, sicer znana slovenska publicistka, izdala tudi zbirko knjig *V viharju petih vojn*,¹ muzeju pa podarila nekaj dragocenega gradiva svojega očeta, ki je omenjen tudi na letošnji muzejski razstavi ob stoletnici prve svetovne vojne.

Bogata zapuščina fotografskega gradiva

V letu 2013 se je družina Kunaver odločila, da Muzeju novejšje zgodovine Slovenije podari obsežno zbirko okrog 5800 barvnih diapozitivov, večinoma v avtorstvu Aleša Kunaverja. K tej odločitvi je verjetno pripomoglo dejstvo, da imamo v našem muzeju po mnenju strokovnjakov zelo primerne pogoje hranjenja fotografskega gradiva. Smo institucija z več kot 2.300.000 enotami fotografskega gradiva, kar je največ v Sloveniji. Hkrati je to zagotovilo, da bo zbirka shranjena in ohranjena za zanamce, obenem za digitalizirana, popisana ter dostopna javnosti. Ob podaritvi obsežne zbirke je družina Kunaver izrazila željo, da bi letos pripravili še razstavo, ki bo počastila spomin na moža in očeta Aleša, tragično preminulega pred tridesetimi leti. Drugi november 1984 je zapisan kot žalosten dan za Slovence. Aleš Kunaver se je vedno vračal domov z gora, z odprav v Himalajo in Hindukuš, kjer so nanj in na njegove prijatelje alpiniste prežale mnoge nevarnosti, tako da so dostikrat le po čudežu preživeli. A tistega dne se ni vrnil s helikopterskega poleta proti Triglavu. Helikopter s štirimi potniki je namreč zaradi megle strmoglavil v gozdu nad Blejsko Dobravo. Aleš je želel prijatelju Toniju Hiebelerju iz Nemčije, ki je pisal knjigo *Alpe iz zraka*, pomagati pri fotografiranju naših Julijcev. Poleg njiju sta se smrtno ponesrečila še Hiebelerjeva žena Erika in pilot helikopterja Gorazd Šturm. Težko je bilo sprejeti neizpodbitno dejstvo, da je srce komaj 49 let starega,

¹ Andrej Zlobec: *V viharju petih vojn*. Samozaložba Dušice Kunaver, 2013 (zbirka štirih knjig).

tako klenega, sposobnega ter moči, znanja in idej polnega človeka prenehalo biti. A vsaj to je bilo prizaneseno njemu in nam, da je ostal doma v Sloveniji.

Karizmatičen in vsestranski človek

Aleša Kunaverja že dolgo ni več, ostalo pa je zelo obsežno gradivo, ki ga je zapustil. Številni diapozitivi, skice, načrti, zapiski, korespondenca, filmi, zvočni zapisi, dokumenti, predmeti in priznanja pričajo o pomembnosti vsega, kar je naredil. Ne zase osebno, pač pa za splošni napredek, bodisi v tovarni Avtomontaža, kjer je bil zaposlen, sprva kot konstruktor in nato kot komercialni direktor, ali pa za napredek v alpinizmu, pri reševanju v gorah, v Sloveniji ali v Manangu v Nepal, kjer je na njegovo pobudo in pod njegovim vodstvom zrasla prva šola za nepalske gorske vodnike. Njegov moto je bil, da je tisto, kar je pravkar nastalo, že zastarelo in

da je zato stvari vedno treba izboljševati in gledati naprej. Tako je tudi deloval. V slovensko zgodovino bo zapisan kot vodja šestih jugoslovanskih alpinističnih odprav v Himalajo in Hindukuš in kot prvi slovenski in obenem jugoslovanski snemalec himalajskih filmov. Ob prevzemu zbirke diapozitivov nas je čakala težka naloga, kako v dobrega pol leta vse urediti, digitalizirati, v grobem popisati ter pripraviti razstavo in katalog. Brez požrtvovalnosti Dušice Kunaver vsega ne bi zmogli. Ob tej priložnosti se ji želimo lepo zahvaliti za ves trud, naša zahvala pa velja celotni družini, da se je odločila zbirko podariti muzeju. Obenem se moramo zahvaliti tudi tistim alpinistom in Aleševim prijateljem, ki so nam pri raziskovanju vsebine fotografij nudili nadvse prijazno pomoč. Le zelo dobro poznavanje tematike in natančno preučevanje in primerjanje fotografij ob pomoči objavljene literature ter Aleševih

1 Trening za Himalajo – Aleš Kunaver pod Triglavsko severno steno leta 1959
Foto: Ante Mahkota

2 Med odpravo na Trisul leta 1960 Aleš Kunaver snema prvi slovenski himalajski film. Snemanje v redkem zraku je bilo zelo naporno, še posebej brez stativa.
Foto: Marjan Keršič - Belač

3 Pred odhodom članov odprave v Indijo z ladjo Velebit, ki je z Reke odplula 20. marca 1960. Od leve: Andrej Robič (zdravnik), Ante Mahkota, Stane Kersnik (vodja), Ciril Debeljak - Cic, Marjan Keršič - Belač, Zoran Jerin (novinar) in Aleš Kunaver. Foto: Edi Šelhaus

4 Aleš Kunaver (na desni) in Kazimir Drašlar - Mikec na Col du Géant (Velikanovo sedlo), 3365 m, v masivu Mont Blanc na meji med Francijo in Italijo julija 1961. Tu sta nato preplezala težko Bonattijevo smer v Grand Capucinu. Foto: Aleš Kunaver

5 Aleš Kunaver in nad njim Stane Belak - Šrauf nad Čopovo prečko, 6. 2. 1968 Foto: Anton Sazonov - Tonač (arhiv Jožice Belak)

6

7

8

9

10

6 Aleš Kunaver na vrhu Trisula II, 6690 m, 5. 6. 1960 – prvenstveni vzpon, dotlej najvišji osvojeni jugoslovanski vrh. Na kolenih ima kamero Bolex, s katero je posnel prvi jugoslovanski himalajski film. Foto: Ante Mahkota

7 Aleš Kunaver, prvič vodja odprave, v Hindukušu leta 1968 Foto: Kazimir Drašlar

8 21. 11. 1969 – vrh Anapurne IV (7524 m): Aleš Kunaver (z zastavicami) in zdravnik Jože Andlovic; Aleš na svojem najvišjem vrhu dotlej. To višino je presegel na Makaluju leta 1972. Foto: Lojze Golob

9 Vsi člani odprave v taboru I po vrnitvi z vrha Koh-i-Miani, 5860 m. Od desne: Anton Sazonov - Tonač, Kazimir Drašlar - Mikec, Aleš Kunaver, Stane Belak - Šrauf in Franc Štupnik - Cicko. Foto: Aleš Kunaver

10 Vodja odprave Aleš Kunaver in Šerpa Ang Phurba v bazi postavljata nepalsko in jugoslovansko zastavo. Arhiv družine Kunaver

11

11 Najboljše alpinistično moštvo na svetu v pionirskem obdobju vzponov v himalajske stene leta 1975 pod steno Makaluja. Z leve čepijo: Nejc Zaplotnik, zdravnik Damjan Meško, Marjan Manfreda - Marjon, Ivan Kotnik - Ivč, Boris Erjavec, Stane Belak - Šrauf, Danilo Cedilnik - Den, Stane Klemenc; z leve stojijo: Janez Lončar - Šodr, Janez Dovžan, Tomaž Jamnik - Mišo, Jože Rožič - Joža, Dušan Srečnik - Zobi, Roman Robas - Romi, Zoran Bešlin, vodja Aleš Kunaver, Milan Rebula - Bistri, Viktor Grošelj - Viki, Bojan Pollak - Bojč, Janko Ažman in TV snemalec Radovan Riedl - Rado. Arhiv MNZS

prijatelj namreč omogoča dobro dokumentiranje in razvrščanje fotografij po posameznih odpravah in drugih dogodkih. Včasih pa ne zadostuje niti to, saj je v zbirki še na stotine nerazvrščenih pogledov na himalajske, hindukuške ali

druge gore ter na detajle raznih sten, na pokrajine, prebivalce, živalski in rastlinski svet v državah, skozi katere so odprave potovale, ter na plezalce v stenah, v taborih, bazah ali na poti do gora.

Pripravljanje muzejske razstave

Natančno dokumentiranje posnetkov v zbirki bo zahtevalo še precej časa, a veseli nas, da so prvi pomembni koraki k cilju z omenjeno razstavo in katalogom že storjeni in vidni.

Razstava Himalajski vodja Aleš Kunaver, ki jo je Muzej novejšje zgodovine Slovenije pripravil v tesnem sodelovanju z Dušico Kunaver, soavtorico razstave, ima namen obuditi spomin na Aleša kot sposobnega himalajskega vodjo, snemalca himalajskih filmov, gorskega reševalca in konstruktorja alpinistične opreme. Poudariti želi predvsem njegove zasluge, da je v pionirskem obdobju slovenskega himalajzma

Razstava z naslovom **Himalajski vodja Aleš Kunaver bo na ogled v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije od začetka novembra 2014 do sredine januarja 2015.**

kot vodja šestih odprav naše alpiniste iz himalajskih začetnikov popeljal v sam svetovni vrh. Od leta 1960 do 1975 (le v petnajstih letih) so naši alpinisti dozoreli v najboljše alpinistično moštvo na svetu, kar je v svetovni alpinistični zgodovini brez primerjave.

Bilanca pionirskega obdobja slovenskega himalajzma je neverjetna: tri prvenstvene smeri v stenah treh osemtisočakov, ki med alpinisti veljajo za "tretji Zemljin pol": Makalu, Everest, Lotse. Aleš je vodil odprave v južno steno Makaluja in Lotseja ter bil načrtovalec odprave čez zahodni raz Everesta. Tri prvenstvene smeri v treh osemtisočakah pomenijo veliko dejanje majhnega naroda. Če ob tem dodamo še

12

misel, da je bilo to pionirsko obdobje čas velikih, težkih in zelo dragih odprav, so dosežki naših alpinistov v mnogo skromnejših razmerah še toliko večji.

Koncept in sporočilna vrednost

Izbrane fotografije na razstavi iz obdobja med 1959 in 1984 želijo kar najbolje prikazati Aleša kot človeka, obdarjenega z mnogimi sposobnostmi, vzornika alpinistom mlajšega in starejšega rodu, ki so ga cenili, mu zaupali in se ob njem počutili varne. Fotografije na razstavi obenem podajajo še utrinke:

- iz življenja v Nepal, večinoma med oktobrom 1962 in februarjem 1963, ko se je Aleš s prijateljem Zoranom Jerinom odpravil na približno 600 km dolgo pešpot po vzhodnem Nepal;
- s šestih jugoslovanskih odprav v indijsko in nepalsko Himalajo in z ene odprave v Hindukuš;
- iz Šole za nepalske vodnike v Manangu;
- s slovenskih in evropskih gora, s podarkom na prvenstveni smeri Aleša Kunaverja in Kazimirja Drašlerja - Mikca v Sfingi leta 1961 ter z zgodovinskega osemdnevnega plezanja Aleša Kunaverja, Toneta Sazonova - Tonača in Staneta Belaka - Šraufa v zimskem Čopovem steburu, ko so med 31. januarjem in 7. februarjem 1968 v Severni triglavski steni preživeli pet dni v hudem sneženju in dosegli, da je zimsko prvenstvo te smeri ostalo v slovenskih rokah.

Avtor večine posnetkov je sam Aleš Kunaver, nekaj posnetkov pa so naredili tudi člani omenjenih odprav. Fotografije povedo več kot besede, a tudi te ne povedo dovolj o snežnem metežu in viharju, ko fotografiranje ni možno. O odpravi na Lotse je Aleš dejal: "Dvomim, da bo kdaj kakšna zgodba, slika ali film zmogla prikazati to, kar se je na Lotseju zares dogajalo. Ta del zgodbe ostane samo nam, ki smo jo doživeli."²

Tega se zavedamo, posebej še zato, ker na razstavi lahko predstavimo le majhen delček, a upamo, da bomo z nekaj dodatnega gradiva v dveh vitrinah in s fotografijami v videoprojkciji uspeli podati vsaj del vtisa o tem, koliko so morali tisti fantje pregarati in žrtvovati, da so dosegli cilje, ki so ostali zapisani v zgodovini svetovnega alpinizma. Žal so mnoge izjemne osebnosti, med njimi tudi Aleš Kunaver, v izpolnjevanju svojega poslanstva morale prezgodaj umreti. Želimo si, da bi tudi s to razstavo in katalogom prispevali k temu, da bo v našem spominu živel še naprej. ○

13

14

12 Leta 1975 je Aleš imel na poti do Makaluja težko nalogo, kako na isti dan v kraj Daran spraviti vso odpravo s 320 nosači in 9 tonami tovora. Tovor na dveh rumenih tovornjakih je na strehi kamiona skupaj s Tomažem Jamnikom spremljal tri tisoč kilometrov daleč, od Madrasa do Kalkute. Foto: Tomaž Jamnik

13 Aleš in Dušica Kunaver s svojimi otroki Brigito, Vlasto in Primožem na izletu v gorah leta 1980. Arhiv družine Kunaver

14 Aleš Kunaver (v sredini spredaj) med tekmovanjem gorskih reševalcev v vožnji s čolnom akijem v Kranjski Gori 10. 3. 1968. Arhiv MNZS

² Aleš Kunaver s prijatelji alpinisti, *Lotse, južna stena*, samozaložba Dušica Kunaver, 2008, str. 98.